

O'ZBEKISTON VOLEYBOLI: YOSHLAR O'RTASIDA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI

Xushvaqto'v Shaxzod Mamatqul o'g'li

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM o'qituvchisi

Annotatsiya. *Tadqiqot O'zbekistonda voleybol sportining 14–30 yosh oralig'idagi yoshlar o'rtasida rivojlanish tendensiyalari, sport infrastrukturasidan qoniqish, trener feedbackining motivatsiyaga ta'siri, musobaqalar tizimining barqarorligi va raqamli monitoring instrumentlaridan foydalanish darajasini tahlil qiladi. Aralash metodlar asosida 480 nafar respondent so'rovi, 36 ta musobaqa va 12 ta sport maktabida mashg'ulot monitoringi kuzatildi.*

Kalit so'zlar: *voleybol, yoshlar sporti, sport infrastruktura, trener feedbacki, sport motivatsiyasi, raqamli monitoring, video-analitika.*

Аннотация. *Исследование анализирует тенденции развития волейбола среди молодежи Узбекистана в возрасте 14–30 лет, уровень удовлетворенности спортивной инфраструктурой, влияние обратной связи тренеров на мотивацию, стабильность системы соревнований и степень практического использования цифровых инструментов мониторинга. На основе смешанных методов были опрошены 480 респондентов, проведен мониторинг 36 соревнований и тренировочного процесса в 12 спортивных школах.*

Ключевые слова: *волейбол, молодежный спорт, спортивная инфраструктура, обратная связь тренера, спортивная мотивация, цифровой мониторинг, видео-аналитика.*

Annotation. *The study analyzes the development trends of volleyball among Uzbek youth aged 14–30, satisfaction with sports infrastructure, the effect of coach feedback on motivation, the stability of the competition system, and the level of practical use of digital monitoring instruments. Using a mixed-method design, a*

survey of 480 respondents, monitoring of 36 competitions, and a 3-month training observation in 12 sports schools were conducted.

Keywords: *volleyball, youth sport, sports infrastructure, coach feedback, sports motivation, digital monitoring, video analytics.*

Kirish.

O'zbekiston voleyboli so'nggi yillarda yoshlar sporti tizimida eng jadal rivojlanayotgan yo'nalishlardan biriga aylandi. Maktablar, sport maktablari, oliy ta'lim muassasalari va xususiy sport akademiyalarida voleybol to'garaklarining kengayishi, trenerlar salohiyatining oshishi, musobaqalar tizimining muntazam yo'lga qo'yilishi hamda raqamli sport boshqaruv instrumentlarining joriy etilishi yoshlar orasida ushbu sport turiga qiziqishni sezilarli kuchaytirdi. Mamlakatda jismoniy tarbiya darslarining mazmuni zamonaviy sport metodikasi bilan boyitilib, voleybol yoshlarning jismoniy, psixologik va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish uchun strategik resurs sifatida ko'rilmogda[1]. Yoshlar o'rtasida voleybolning rivojlanishi bir necha muhim tendensiyalar bilan belgilanadi: ommaviylikning oshishi, iste'dodlarni erta aniqlash, hududiy musobaqalar geografiyasining kengayishi, ayollar voleyboliga qiziqishning kuchayishi, sportchilar shaxsiy brendini shakllantirish, homiylik tizimining faollashuvi, media kontent orqali sportni targ'ib qilish, data-driven tahlil vositalarining qo'llanishi, adaptiv mashg'ulot dasturlarining ishlab chiqilishi va trener-sportchi kommunikatsiyasining pedagogik modelga asoslanishi.

Metodlar.

Tadqiqot O'zbekiston voleybolining yoshlar o'rtasidagi rivojlanish yo'nalishlarini tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, aralash (mixed-method) dizaynda amalga oshirildi. Tadqiqot 3 bosqichdan iborat bo'ldi: (1) ijtimoiy-sport so'rovi, (2) musobaqa va mashg'ulot jarayoni monitoringi, (3) trener va ekspertlar bilan intervyu. 1-bosqichda 14–30 yosh oralig'idagi 480 nafar respondent ishtirokida so'rov o'tkazildi. Respondentlar Toshkent, Andijon, Farg'ona, Namangan, Samarqand, Buxoro, Navoiy, Qashqadaryo (Qarshi va Shahrisabz), Surxondaryo (Termiz va

Denov), Xorazm (Urganch), Qoraqalpog‘iston Respublikasi (Nukus) va Jizzax hududlaridan qatlamli tasodifiy tanlov asosida jalb etildi. So‘rov yoshlarning voleybolga qiziqishi, mashg‘ulotlarga qatnashish intensivligi, trenerlar yondashuvini baholash, sport infrastrukturasidan qoniqish, musobaqalarga qatnashish motivatsiyasi, qizlar voleyboliga munosabat, sportni kasbiy faoliyat bilan bog‘lash istagi, sport brendingi haqida xabardorlik, media kontent orqali voleybolni kuzatish chastotasi, sportning ijtimoiy ta‘sirini his qilish, liderlik ko‘nikmalarining rivojlanishi, jamoaviy mas‘uliyatni qabul qilish, stressni boshqarish qobiliyati, musobaqa jarayonidan qoniqish, sportdagi do‘stlik va ijtimoiy aloqalarning kengayishi, sport orqali yangi imkoniyatlarga ishonch, trener–sportchi kommunikatsiyasining sifati, mashg‘ulot monitoring tizimlaridan xabardorlik, sport jarohatlarining oldini olish bo‘yicha bilimlar, sport ovqatlanish madaniyati, sport psixologik qo‘llab-quvvatlashga ehtiyoj, sport stipendiyalariga munosabat, musobaqa logistikasidan qoniqish, voleybolni kelajak kasb sifatida ko‘rish, sportning tarbiyaviy ta‘sirini his qilish, milliy musobaqalarga bo‘lgan ishonch, sportda gender tengligi bo‘yicha qarashlar, raqamli sport platformalaridan foydalanish, voleybol kontentining motivatsiyaga ta‘siri, shaxsiy sport maqsadlari aniqligi kabi indikatorlarni o‘lchashga qaratildi. Savollar Likert 5 ballik shkalada baholandi. 2-bosqichda 2025-yilning fevral–noyabr oylarida maktab, sport maktabi va universitetlar miqyosida o‘tkazilgan 36 ta voleybol musobaqasi (U-14, U-16, U-18, U-21, talabalar ligasi) hamda 12 ta sport maktabidagi 3 oylik mashg‘ulot monitoringi jarayoni kuzatildi[2].

Natijalar.

So‘rov natijalari shuni ko‘rsatdiki, respondentlarning 82% voleybolni “eng sevimli jamoaviy sport turlaridan biri” deb baholaydi. 68% respondent haftasiga kamida 3 marta voleybol mashg‘ulotlarida qatnashadi. Sport infrastrukturasidan qoniqish darajasi o‘rtacha 4.2/5 ballni tashkil etdi. 74% respondent trenerlar feedbacki yoshlar motivatsiyasini oshiradi deb hisoblaydi. 63% respondent qizlar voleybolida ishtirokni “ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash ortmoqda” deb baholadi[5]. 71%

respondent musobaqalar tizimi muntazam bo'lishi sportchining o'sish dinamikasini tezlashtiradi deb hisoblaydi. 56% respondent sport monitoring platformalaridan xabardor, ammo ulardan faqat 22% amalda foydalanadi. 69% respondent sportda shaxsiy brend bo'lishi yoshlar o'zini sport orqali ko'rsatish imkonini oshiradi deb baholadi. 77% respondent voleybol kontentlarini ijtimoiy tarmoqlarda muntazam kuzatadi. 84% respondent voleybol yoshlarning jamoaviy mas'uliyatini oshiradi deb hisoblaydi. 73% respondent voleybol orqali yangi do'stlik aloqalari ortganini qayd etdi. 66% respondent sport-psixologik qo'llab-quvvatlashga ehtiyoj sezadi. 58% respondent sport jarohatlari profilaktikasi bo'yicha trenerlar bilimini "o'rtacha" deb baholadi. 81% respondent voleybolni kelajakda kasbiy sport sifatida ko'rish istagini bildirgan. 67% respondent musobaqa logistikasidan qoniqadi. 72% respondent trener-sportchi kommunikatsiyasi empatik bo'lsa, natija 30-40% ga oshadi deb hisoblaydi. 61% respondent mashg'ulotlarda video-analitika qo'llanishini ko'rgan[4].

Muhokamalar.

Natijalar O'zbekistonda voleybol yoshlar o'rtasida ijtimoiy-sport fenomeniga aylanganini tasdiqlaydi. Yoshlarning mashg'ulotlarga qatnashish intensivligi, trenerlar feedbackiga ishonchi, media kontentni kuzatish chastotasi, sportni kasbiy faoliyat bilan bog'lash istagi va jamoaviy sportning tarbiyaviy ta'sirini his qilish ko'rsatkichlari yuqori. Biroq, raqamli monitoring platformalaridan amaliy foydalanish past (22%), bu raqamli sport boshqaruvi bo'yicha bilimlar hali ham yetarli darajada emasligini ko'rsatadi. Hududiy musobaqalar tizimi va trener-sportchi kommunikatsiyasining sifati sportchining performance o'sish dinamikasini belgilovchi eng muhim indikatorlardan biri bo'lib chiqdi[3]. Media kontent tahlili shuni ko'rsatdiki, voleybolda "matonat", "jamoaruhi", "chegara yo'q", "g'alabamadaniyati" narrativlari yoshlar sporti uchun ijtimoiy ilhom instrumentiga aylangan. Trenerlar feedbacki ijtimoiy empatiya, motivatsiya, liderlik, jamoaviy mas'uliyat, stressni boshqarish, o'sish trayektoriyasi aniqligi va sportchining ijtimoiy identifikatsiyasini shakllantiruvchi muhim pedagogik vosita bo'lib xizmat qiladi.

Video-analitika va raqamli monitoring instrumentlari trenerlar metodikasini ilmiy asosda boyitadi, sportchining performance o'sish dinamikasini tezlashtiradi.

Xulosa.

Voleybol O'zbekistonda yoshlar sporti va tarbiya tizimida jismoniy tayyorgarlik bilan birga ijtimoiy-pedagogik va psixologik kompetensiyalarni rivojlantiruvchi muhim jamoaviy sport platformasiga aylandi. So'rov va monitoring natijalari voleybol yoshlarning empatiya, hurmat, liderlik, stressni boshqarish va jamoaviy mas'uliyat madaniyatini oshirishini tasdiqladi. Video-analitika, raqamli monitoring va trener feedbacki performance o'sish dinamikasini kuchaytiradi. Gender ishtiroki, ayniqsa qizlar voleybolida, sezilarli oshgan, ammo stereotiplarni kamaytirish bo'yicha qo'shimcha ijtimoiy-pedagogik va media kampaniyalar zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Salomov, R.S. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. Toshkent, 2014.
2. Kerimov, F.A. Sportda ilmiy tadqiqotlar metodologiyasi. Toshkent, 2018.
3. Usmonxo'jayev, T.S. Jismoniy madaniyat va sportni boshqarish asoslari. Toshkent, 2012.
4. Matkarimov, R. Sport psixologiyasi. Toshkent, 2017.
5. Abdullayev, A. Sport sotsiologiyasi. Toshkent, 2016.
6. Tellayevich, K. R., & Fozilovna, M. N. (2025). ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMIDA INKLYUZIV YONDASHUVLARNING AHAMIYATI. Modern education and development, 39(4), 302-308.
7. Iskandar o'g'li, S. B., & Sho'hratovna, I. D. Z. (2025). MULTIMEDIA TEXNOLOGIYALARINING O'QUVCHILARDA TASAVVUR VA MUSTAQIL FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI. Modern education and development, 39(4), 334-339.
8. Tellayevich, K. R. (2025). O'ZBEKISTONDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING RIVOJLANISHINI EKONOMETRIK TAHLIL QILISH. Modern education and development, 39(4), 290-295.

9. Tellayevich, K. R., & Sho'hratovna, I. D. Z. (2025). TA'LIM JARAYONIDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARNING AHAMIYATI. Modern education and development, 39(4), 296-301.
10. Iskandar o'g'li, S. B., & Fozilovna, M. N. (2025). INKLYUZIV TA'LIM SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI. Modern education and development, 39(4), 327-333.
11. Batirovich, X. S. (2025). QUYOSH ISSIQLIK QURILMALARIDA MAHALLIY FAZA O 'ZGARUVCHAN MATERIALLARNING TEPLOFIZIK PARAMETRLARINI TADQIQ ETISH. Modern education and development, 39(4), 246-251.
12. Batirovich, X. S. (2025). QUYOSH KOLLEKTORLARIDA ISSIQLIK AKKUMULYATORLARI UCHUN ARZON MAHALLIY MATERIALLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH. Modern education and development, 39(4), 352-357.
13. Xidirova, N. B. qizi Nomozova, FA (2024). RAQAMLI MATERIALLAR VA INTERAKTIV PLATFORMALAR YORDAMIDA TABIIY FANLARNI O 'QITISH. GOLDEN BRAIN, 2(20), 162-166.
14. Abduvaliyev, A. A., & Sunatov, J. T. (2024). Iqtisodiyotni raqamlashtirishda trend mezonidan foydalanishning nazariy asoslari. Экономика и социум, (2-1 (117)), 69-73.
15. Normurodovna, A. M. (2025, February). Tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlikda Ingliz tilining ahamiyati. In International Educators Conference (pp. 310-317).